

BİLGİ AHLÂKI *

Yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor: **“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur”**¹

Hadis-i şerifte ise Sevgili Peygamberimiz (s.a.s), şöyle dua etmektedir: **“Allah’ım, bana öğrettiklerinle beni faydalandır. Bana fayda verecek ilmi öğret ve ilmimi artır.”**²

Biz, “kendisini diğer dünyalardan bilgi ile ayıran, bilginin malzemesine ne kadar çok sahip olursa olsun bilgiyi bir ahlâk ve sorumluluk olarak görmeyen” kültürleri câhiliye olarak adlandıran bir medeniyetin mensuplarıyız. Yüce dinimizin bilgiye ve bilgili insana ne kadar değer verdiği, kendisini kabul eden fert ve toplumların bilgi ve hikmetle mücehhez olmalarına ne derece ehemmiyet atfettiği herkesçe bilinen gerçeklerdir.

Bilgiye bu denli değer veren dinimiz, bilgiyi elde etme, kullanma ve onun değerini korumaya yönelik de bir takım ölçüler getirmiştir. Buna göre öncelikle bilginin asıl sahibinin Yüce Rabbimiz olduğu unutulmamalıdır. Zira Allah Teâlâ, insanı yarattıktan sonra ona bilmediklerini, bütün eşyanın isimlerini, kendini ifade etmeyi ve canlı-cansız tüm varlıkları birbirinden ayırabilme becerisini öğretendir.

Kullanıldığı takdirde nice ilaçlardan da zehirler elde edilir. Nitekim insanlar çıkarlarına alet ettikleri bilgi sayesinde koca şehirleri bir bombayla yok edebilecek hâle gelmiş, on binlerce hatta yüz binlerce kişiyi aynı anda öldürme gücüne ulaşmışlardır. Aslında daha vahimi sessizce gerçekleştirilen katliamdır. Bu da Allah’ın insanlara bahsettiği hayat kaynaklarını kurutmak, kimi zaman da canlıların, bitkilerin ve çevrenin doğal genetik yapılarını bozmak şeklinde görülmektedir. Kısacası bugün bilgi pek çok alanda insanlığın hayrına değil, zararına kullanılmaktadır.

Bugün ne yazık ki insanlığın, özellikle de İslam coğrafyasının durumu içler acısıdır. Pek çok İslam ülkesinde ilim, dünyevi çıkarlara, makam kaygısına, can korkusuna kurban edilebilmektedir. Oysa hakka, hakikate, hikmete götüren, insanlığın yararına olan her doğru bilgiyi paylaşmak ve yaymak, bilgi sahibinin görevlerinden biridir. Özellikle kritik zamanlarda toplumsal duyarlılıkların sesi olmak, toplumun rehberleri konumundaki âlimlerin sorumluluğudur. Unutulmamalıdır ki; geçmişte bizi biz yapan, insanlık medeniyetinin öncüsü kılan bu anlayıştır. Zira dünya üzerinde güzelliklere yelken açabilenler, ancak hakkı, hakikati korkmadan dünyaya haykırabilenlerdir. Bilginin menfaat ve kişisel tatmin aracı yapılmasının acıklı akıbetini Peygamberimiz (s.a.s), bir hadislerinde şöyle bildirmiştir: **“Aziz ve Yüce olan Allah’ın rızası için öğrenilmesi gereken bir ilmi, sırf dünya menfaati elde etmek için öğrenen bir kimse kıyamet günü cennetin kokusunu dahi alamayacaktır.”**³ Aynı zamanda Allah Resulü (s.a.s), ilmiyle kibirlenen, böbürlenen kişilerin kıyamet günü gerçek yüzlerinin Alemlerin Rabbi tarafından ortaya çıkarılacağını da haber vermiştir.⁴

Bilgi sahibi olmak sorumlu olmaktır. Bilgi arttıkça sorumluluk da artar. Bilgi, sahibini kendisine karşı, topluma karşı, tabiata karşı ve nihayetinde Allah’a karşı sorumlu hâle getirir. Kısacası bilgi, başlı başına bir sınavdır. Bilgi ahlâkına sahip olma ve onu koruma daha da zor bir sınavdır. Bu yüzden Peygamberimiz, bilgiyle meşgul olanlara şu dualarıyla örnek olmaktadır:

“Allah’ım! Faydasız ilimden sana sığınırım.”⁵

“Allahım! Fayda vermeyen ilimden, kabul edilmeyen duadan, korkmayan kalpten ve doymayan nefisten sana sığınırım.”⁶

Dipnotlar

1 İsrâ, 17/36.

2 Tirmizî, Deavât, 128.

3 Ebû Dâvûd, İlim, 12.

4 Müslim, İmare, 152.

5 Nesâî, İstiâze, 21.

6 İbn Mâce, Sunne, 23.

*Diyanet İşleri Başkanlığının 12.09.2014 tarihli hutbesi kısaltılarak hazırlanmıştır.